د نړۍ ستر مذاهب

دا مختصره رساله د هغه کتاب له منځپانګې راخيستل شوې ده چې کلونه

مخکې (د نړۍ ستر مذاهب) په نامه چاپ شوی او خپور شوی وو

Ketabton.com

امين رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی چاپ : ۱۳۸۲ هـ ش

نشروونکی: ترجمان خپرندویه ټولنه

کمپوز و ترتیب: جانان احمدزی

پتې: نیو کابل بک سټور بورډ بازار پېښور ، میرویس کتاب پلورنځی ارګ بازار کندهار

اسلامي کتاب پلورنځی جلال اباد ، اریانا کتاب پلورنځی خوست صرافانو کوڅه

فهرست

د سرخبری / ۳	تاو مذهب / ۳۰
هندو مذهب / ٦	شنتو مذهب / ۳۳
بودايي مذهب / ۱۰	یهودیت / ۳٦
زردشتي مذهب / ۱٦	عیسویت / ٤۱
کنفیوشي مذهب / ۲٤	مانویت / ٤٥

نوټ: دا متن د لیکوال په اجازه له اصلي متن نه د کاپي په توګه بیا ځلي لیکل شوی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرى

یو نظر خو دادی چی له کله نه په نړۍ کی انسان دی شاید له همغی ورځی مذهب هم دی لېکن د مذاهبو او ادیانو تاریخ راته وایي چی عقاید او مذاهب د انسان له پیدایښته ډېر وروسته منځته راغلل ، کله چی انسان په خپل ځان او شاوخوا کی دومره غټو غټو تبدیلیانو ته ګوري نو مجبورېږي چی خامخا یې په اړه سوچ فکر وکړي او کله چی فکر کوي نو ډیری غټی غټی باریکی مخی ته ورته راځي.

انسان فکر وکړ چی دومره لویه نړۍ او په دی نړۍ کی انسانان ، رنګارنګ حیوانات ، اوبه هوا ، اور ، ونی بوټي ، کاني غرونه ، بارانونه بحرونه هواګانی ، رعدوبرق او داسی نور زرګونه مسایل دا ټول څنګه منځته راغلل او څنګه کنټرولیږي نو دا خبره یې تری نچوړ کړه چی بهرحال پاس یو څوک شته چی دا نظم یې راوستی یو داسی څوک چی په ټولو له پاسه دی. او همدا د مذهب ابتدا وه.

له دی وروسته خبره نوره مخکی لاړه او نوری خبری راوتو کېدی هر سوچ فکر والا کس نوی نوی خبری راوویستلی چی سمی او غلطی دواړه پکی وی ، نو همدا وجه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دنیا کې رنګارنګ مذهبونه او دینونه پیدا شول دومره چې اوس يې مونږ ته شمېرل هم مشکل دي. ځینې خو داسې دینونه وو چې هغوئ راغلل او په پراخه سیمو تر زرګونه کاله وخت واک وروسته بیرته له منځه لاړل همداسې نور دینونه راوټوکېدل او داسلسله روانه وه تر دې چې نن ورځ مونږ هم یو شمیر دینونه وینو او پیژنو چې زمونږ په عصر کې واک چلوي او کېدای شي چې مودې مودې او پیړۍ پیړۍ وروسته دا هم له منځه لاړ شي او نوي نظریات و عقاید يې ځای ونیسي. خو له ټولو بهتره خبره داده چې کله هم څوک په پاک زړه سره د حق او رښتینولۍ د لټون کوشش کوي او په اړه يې سوچ کوي نو هغه ته د رښتیاوو دروازې خلاصیږي او له کوم اړخ نه يې خامخا مدد هم کیږي. بهرحال ناګزیر د مذاهبو تاریخ بیانول هم وي خو مونږ ته ترهرڅه د خپل سپیڅلي دین اسلام ارشادات او حوالې اعتبار لري هر مسلمان باید مطالعې ته د اسلام له زاویې وګوري او په اړه يې قضاوت وکړي.

نو خبرې اوږدول نه غواړو او راځو دلته په دې کوچنۍ رساله کې د نړۍ د هغو مذاهبو لنډه تذکره راخلو چې له ډېرې زمانې نه وو او د پیروانانو تعداد او تاریخي قدامت له امله د نړۍ غټ مذاهب ویل کیږي، د رښتینولۍ او بطلان په اړه يې دلته بحث نه کوو ، هر پښتون باید د اسلام دین له تاریخ او فرموداتو باخبر وي نو له همدې امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یوازې د تعارف او پېژندګلوۍ په پار د (هندویزم ، بودایزم ، کنفیوشي ، ټاوي ، شنتو ، زرتشتي ، یهودي ، مسیحي او مانوي دینونو) په اړه لنډ معلومات وړاندې کول غواړو. همدا شان لازمه بولم چې له ښاغلي کفیل نیازي او اکمل توخي نه مننه وکړم چې زما له تفصیلي کتاب (د نړۍ سترمذاهب) له منځه یې د یوې وړې رسالې په اندازه لنډې خبرې راواخیستې او د بیا ځلې چاپ لپاره یې اماده کړې ، د نکاتو د راخیستلو انتخاب په خپله د یادو دواړو ورونو وو زه پکې زیاتوالی او کموالی نه غواړم ځکه چې د هرچا خوښه یو بیل ارزښت لري ، په کتاب کې د اختصار او ځینې ملحوظاتو په بنا د نورو نظریاتو او عقایدو په اړه یادونه نشته یوازې د څو مشهورو مذاهبو په اړه خبره شوې ده. هغه ورونه چې د نړۍ د نورو ادیانو ، مذاهبو او عقایدو په اړه ابتدایي معلومات ترلاسه کول غواړي په دې کوچنۍ رساله به یې تنده یو څه ماته شي خو که مو هغه څه نه وو ترلاسه کړي چې تلاش یې کوئ نو د رسالې د اصلي منبع (کتاب) ترلاسه کول به ممکن مرسته درسره وکړي شي.

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندو مذهب

څه لپاسه درې زره کاله یې وشول کله چې آریا پنجاب ته ورسېدل نو هغوئ ته ویدونه په یادو زده وو ، په دغه ویدونو کې د څلورو دیوتاګانو اندرا ، ویرونا ، سوما ، آګني او یوې دیوي آشا ذکر وو ، لېکن هندوستان ته له راغلیو آریایانو سره هیڅ بت نه وو.

په هندوستان کې له اول سره یو قوم آباد وو چې تور رنګ او کوچنی قد یې وو ، آریایانو خو دغه دراوړ قوم په جنګونو جنګونو د دکن په لوري وشړل خو د هغوئ د دیوتاګانو لمانځنه یې شروع کړه ، آریایانو د دراوړانو له مذهب نه ډېر څه واخیستل ، خو اوس یې دلته دا چاڼ کول او جدا جدا کول مشکل دي چې کوم پکې د آریایانو خپل او کوم د دراوړانو دي.

هندوستان ته د راغلیو آریایانو ترمنځ تر ټولو لومړی ددې فکر پیدا شو چې څنګه د خپل ښکلي نسل ساتنه وکړی شي . ددې لپاره هغوئ څلور ذاتونه رامنځته کړل ، برهمن ، چهتري ، ویش او شودر ، او دايې پخه مذهبي خبره جوړه کړه. برهمن چې عزتمنه طبقه بلل کېده کار یې هم لیکل لوستل ، لمانځنې او مذهبي رسومات ادا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول وو ، چهتري طبقې ته جنګ جګړې او د برهمن قوم حفاظت وسپارل شو، د ویش قوم کرکیله سوداګري او تجارت شو، او شودر ته د ټولو خدمت کول وروپه غاړه شول. ددې ټولو کار ډېر وو او برهمن به هیڅ هم نه کول ، برهمنان لګیا شول لیکل یې شروع کړل ، څلور واړه ویدونه یې چې تر دې دمه سینه په سینه انتقالول اوس یې راجمع کړل او ولیکل او رګ وید ، یجر وید، ساما وید ، اتهر وید یې ونومول. بیا یې آرنیکا ولیکه اوپی نشد یې ولیکه څو سمرتیاوې یې ولیکلې او دغسې رامایڼ ، مهابهارت ، بهګوت ګیتا ، پران او تانتر وغیره ... هندو مذهب ته خپله هندوان هندودهرم وایي او مذهبي کتابونو ته دهرم شاستر.

هندو دهرم چا او یا کومو کسانو جوړ کړ په دې څوک نه دي خبر کومې کومې خبرې داسې دي چې په په منلو یا نه منلو یې سړی هندو کیږي دا هم څوک نشي وییلی.

کله چې بودایانو هندو راجاګان له خپل دربار نه ووېستل او د هندوانو په ژوند کې لږ بده ورځ راغله نو برهمنو ته د خپل بایللي عزت فکر پیدا شو . په دوئ کې شنکر آچاریا پیدا شو او هغه هندو مذهب بیرته له سره وروغاوو. له ویدونو او اوپی‌نشد نه یې هغه خبرې راواخیستې کومې چې ددوئ په زړه برابرې وې. هغه خپله د شو پیروان وو خو له هندوشاستر نه یې د یو داسې ذات په ویستلو کار وکړ کوم چې یوازې وو او ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاقتونه ورته حاصل وو. بیا یې ایشور د هغه ماتحت خدای ونوماوو خو له نورو دیویانو او دیوتاګانو یې انکار هم ونه کړ.بلکې دا یې ثابته کړه چې دا ټول له یوبله جدا نه دي له یو نه دي او په یو کې دي هیڅ فرق او تبدیلي نشته پکې.

له هغه وروسته رام نج او تلسي داسي پیدا شول ، رام نج په دولسمه عیسوي پیړۍ کې پیدا شو شنکر اچاریا (شو) منلو خو رام نج بیا (وشنو). خو رام نج وشنو ته یوازې خدای نه وایه بلکې اصلي خدای یې باله ، یو پاک ذات یې وټاکه او ورسره یې د دیوتاګانو او دیویانو قدرت هم منلو.

په اوولسمه پیړۍ کې تلسي داس د دیوتا او دیویانو په قوت ډیر تمرکز کاوو ویدونه ، شاستر او آپې نشد ټول یې پریښودل او دیوتاګانو د لویو جنګونو کیسې او افسانې چې په عام خلکو کې مشهورې وې راواخیستې ، د هغه ټول مذهب د رام په لمانځنه او د رام او سیتا له مینې جوړ ده.

د هندوانو په مذهب کې دا خاص خبره ده چې د ویدونو له زمانې نه تر اوسه پورې هرڅه چې څه زیاتونه پکې کړې ده هغه یې بیا پرېښې نه ده او له کوم پخواني شي نه یې انکار هم نه دی کړی ، او نوي شیان یې په زړو کې په څه نه څه شکل کې داخل کړي دي. د ویدونو پخواني پینځه دیوتاګان هم موجود دي او هغه پینځه یې چې راټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي یو يې ترې جوړ کړی هغه هم موجود دی. شو هم شته او وشنو هم ، او د هغوئ ټول اوتار هم شته د هغوئ میرمنی هم شته ، رام هم شته او کرشن هم شته ، او له دی ټولو وروسته د آریه طبقه هم شته کوم چی ماده روح او شکتي (طاقت) جمع کوي په هندویزم کی د توحید دعوه کوي او د بتانو له لمانځلو انکار کوي.

د توحید دا خبره په هندوانو کی د مسلمانانو له ګډېدلو او مشاهدی وروسته پیدا شوه خو له دی نه هیڅ فایده ورته ونه رسېدله خو بلعکس هغه نور شیان چی دوئ اخیستي او اخلي يې له هغو نه فایده ورته رسیږي لګیا ده ، مثلاً د کونډی واده او د مور و پلار په جایداد کی د لور او میرمنی حصه.

حقیقت خو دادی چی هندو مذهب نه په وید کی شته او نه په سمرتیاوو کی او نه له هغی نه په زړو آثارو کی ، دا مذهب ټول د هندوانو له رسمونو رواجونو او د برهمن قوم له خودساخته قوانینو نه سرچینه اخلي خو په قدامت کی يې هیڅ شک نشته او له بودایزم نه ډیر مخکی هم موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بودايي مذهب

د نړۍ له تاریخه معلومیږي چې له میلاده شپږ پیړۍ وړاندې د نړۍ په اکثره علاقو کې ځو مذهبي خوځښتونه راپورته شول چې د وخت د رایجو مذاهبو د پیچلتیاوو او بدیو په خلاف ظاهر شوي وو او په هغه وخت کې خلکو هم ددغه تازه حرکاتو نسبتاً پرجوش ملاتړ کړی وو دغسې یو مذهب بودایزم یا بودیزم دی چې مشهور فلسفي مشر ګوتم بدهـ ته منسوب دی بودایزم یو صوفیانه غوندې مذهب دی او نن ورځ د نړۍ له مهمو مذاهبو یو بلل کیږي.

۲۵۱۹ کاله مخکې (ګوتم بدهـ) د نیپال په سرحد لومبین کې پیدا شو، دا ښار هغه وخت د شاکیه نومې قبیلې په پایتخت کپل دستو کې حسابیده ګوتم بدهـ یا بودا د خاندان په لحاظ له چهتر طبقې سره تړلی وو او خپله پلار یې یو وړوکی راجا وو، د بودا اصلي نوم سدهارت وو ، د هغه د ماشومتوب پالنه په شاهي انداز کې شوې وه هغه ته د سپاهي تول فنون زده کړی شوي او د سیل و تفریح ټولې مشغلې موجودې وې خو د هغه په طبیعت کې له لومړي سره نرمي او خواخوږي ګډه شوې وه ، په ډیر لږ وخت کې سدهارت ډیر علم وکړ او ځومره یې چې د علم کچه پورته تلله نو همغومره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنجيدګۍ او تفکر خواته تلو هغه به په شپه ورځ کی اکثره يوازی وو او په خلوت کی به خوشال وو که څه هم د ځوانی په مرحله يې قدم ايښی وو ليکن د عامو ځوانانو غوندی يې جوش او ولوله نه وه بس يوازی د غور و فکر او مراقبی يو جنون ورسره وو ، د هغه ددغه يوازيتوب له امله د هغه پلار ډېر ورته پريشان وو نو له وزيرانو سره يې مشوره وکړه او له خپلی وريری يشودها سره يې د سيدهارت واده وکړ. له واده وروسته خو د سيدهارت ظاهري ژوند سم تېريده ليکن ددغه خاموشۍ شاته يو طوفان راپورته شو چی لامل يې د سيدهارت ګوتم څه مشاهدات وو.

د تاريخي او بوديزم د رواياتو مطابق يوه ورځ هغه باغونو ته د تفريح لپاره ووت او په لاره يې يو ضعيف العمر شخص وليد چی د څېری پوستکی يی وچ او له ګونځو ډک وو چی پورته کېده به نو د کوپی ملا او کمزوری له وجی به نشو پورته کېدلی. بيا بيا يې د پورته کېدو هڅه کوله خو بيرته به په خپله امسا تکيه شو ، کومه بله ورځ يې يو بيمار شخص وليده چی د مرض په وجه ډېر په تکليف وو او زګيروي يې کول ، همداسی يوه ورځ يط يو مړی وليد چی خلکو د تدفين لپاره روان کړی وو او خپلو خپلوانو يې ماتم کاوو ، هغه يو فقير هم وليد چی زيړ لباس يی اغوستی وو او په ظاهره هيڅ هم ورسره نه وو ليکن ډېر پرسکون او مطمئن مالومېده. ددی فقير په

(c) ketabton.com: The Digital Library

څیره روحانیت ، خوشالي او اطمینان چې ګوتم ولید نو حیران شو او کلک عزم یې وکړ چې د حقیقي خوشالۍ ، سکون او قلبي اطمینان د حاصلولو لپاره به درویش کیږي او د دغه معرفت د حصول لپاره هغه یوه مهمه فیصله وکړه چې خپل محل به پریږدي او د ریاضت لپاره به ځنګل ته ځي.

له وادہ لس کاله وروسته د ګوتم بد یو ځوی هم شوی وو چې راهل نومیده یوه شپه چې په محل کې جشن وو نو د بودا د حق د لټون تنده بلکل تر اخیري حده رسیدلی وه او ټول عیشونه راحتونه او محلونه یې پریښودل. ځوان بودا د شپې په وخت له کوره ووت .

بودا له کوره تر وتلو وروسته د هندوستان له مختلفو فیلسوفانو نه تعلیم وکړ خو د هغه تنده پرې ماته نشوه بلاخره په ګرځیدو ګرځیدو کې د ختیځ هندوستان یو ځنګل ته ورسید هلته یې څو کسه تارک الدنیا کسان ولیدل او دی هم ورسره په مراقبه کې مصروف شو دی خلکو سره یې دومره سخت ریاضت او مشقت وکړ چې د هغه ښکلی جسم یوازې د هډوکو ډانچه پاتې شوه ، ترشپږ کاله دغسې ریاضت وروسته هغه هیڅ هم ترلاسه نکړل ، خو چې خپل جسم ته به یې کتل نو دا نتیجه یې ترلاسه کړه چې اعتدال پریښودل او جسم ته تکلیف ورکول بې فایدې عمل دی او دی سره نجات

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي حاصلېدلی هغه ته په تجربی سره دا ثابته شوی وه چی جسماني رياضتونه او وړی اوسیدل یی له دی چی بدن ته تکلیف ورکړي بله هیڅ فایده هم نه لري له دی وروسته هغه د بنارس یو آشرم ته لاړ ، بودایان وايي چی دغلته د خدای له اړخه بودا ته د خوب په ذریعه داسی اشاره ورکړی شوه چی هم وجود ته تر حده ډیر تکلیف ورکول او هم ډیر د دنیا په چارو کی نښتل دواړه غلط دي بلکی صحیح لاره د اعتدال او میانه روئ ده د شپږو کاله وخت نه پس هغه په یخو اوبو غسل وکړ او د یو شپانه د نذر له شیدو نه جوړ شوي کیر (پیرني) باندی یې خپل رياضت مات کړ ، ماښام یې بیا ځلی د مراقبی هڅه وکړه خو له ځان سره یې عهد وکړ چی دا ځل مراقبه که دده په مرګ هم منجر شي لیکن تر حقیقت موندلو پوری به له مراقبی ونه ووځي او له دی هوډ سره د یو پیپل خواته د ونو په یوه څوکی کیناست خپل ټول خیالات یې په یوه نکته باندی متمرکز کړل او په غور وفکر کی ډوب شو.

په ۲۹ مه ورځ بودا معرفت حاصل کړ او همدغه ځای وو چی هغه له سیدهارت نه بودهـ یا بودا شو ، بدهـ په اصل کی سانسکریت لفظ دی چی معنی یی ده عالم پوه او هوښیار بیدا عارف او روښانفکره وغیره... اوس هم بودایان دغه ځای ته (بدهـ ګیا) وايي. دا وخت د بودا عمر ۲۵ کاله وو کوم څه یې چی ترلاسه کړل هغه یې علم بولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او رڼا یې بولي. بودا وایي : کله چې زه هلته له پاک نیت محنت او سمې ارادې سره کیناستم نو جهالت ختم شو او علم راوتوکېد ، تیاره ختمه شوه او رڼایي ظاهره شوه .

له دې وروسته بودا په بنارس کې د آسي پتن خواته چې اوسنی نوم یې سرناتهـ دی روان شو هلته چې ورسېد نو پینځه ملنګانو ته یې خپله لومړۍ خطبه وویله چې دوئ یې آپدیش بولي دا خطبه د بودایانو په مذهب کې ډیر زیات اهمیت لري ، چې ابتدایي کلمات یې داسې دي: ای ملنګانو ، دوه شیانو ته مه ځئ یو دا چې د عیش و عشرت ژوند اختیار کړئ ځکه دا ډیره د حقارت او ذلت زندګي ده ، دوهم دا چې هیڅکله خپل ژوند ته عذاب مه ورکوئ ځکه چې ډېر تکلیف ورکول بې معنی خبره ده ددغه دواړو لارو ترمنځ یوه منځګړې لار اختیار کړئ چې د نجات او بصیرت لاره ده ، دا لاره د نیکې عقیدې ، نیک نیت ، نیک فعل ، نیکې ګټې ، نیک کوشش ، سکون او ریښتینولۍ لاره ده .

له هغې وروسته بودا خلکو ته د نصیحت کولو لپاره ګرځېدل شروع کړل په امیرانو به د هغه د خبرو تاثیر زیات وو د هغه وخت بادشاه میرمنې پلار او بچیو یې د بودا دغه نوی دین قبول کړ خلک به له لرې لرې علاقو ورته راتلل او ده تعلیماتو ته به یې غوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوه ، زیات به داسی وو چی هغوئ به دنیا خوشی کړه او چیلی به یې کولی خو بودا به تولو ته د دنیا پریښودلو خبره نه کوله ، دنیا پریښودل د همغوئ لپاره وو چا چی غوښتل ژوره سوچ وکړي او خلکو ته وعظ و نصیحت وکړي ، عامو خلکو ته به یې دا ویل چی بدی پریږدئ او ښه کارونه کوئ همدا درته کافي ده.

بودا مذهب اوس له دوه نیم زره کاله نه هم زیات شو ، بودایي مذهب چی چیرته هم تللی دی هلته د هغه ځای عقاید پکی ګډ شوي دي بیا د بودا مذهب د چیلو چیلو (دوهمه دریمه او څلورمه طبقه مشرانو) هم پکی ډیری نوری خبری زیاتی کړی دغسی د بودا په اصل تعلیماتو کی مشکل پیدا شو خو بیا هم د بودا خپل کوم تعلیمات چی دي هغه دادي : بدهه د بنارس په وینا کی وویل چی مه له حده زیات د عیش او د ژوند په مزو کی پریوځئ او مه هم ځان و جسم په تکلیف کی اچوئ د منځ لاره ونیسئ ، په شهوت غصی او جهالت قابو حاصله کړئ ، دا داسی بدئ دي چی نه یوازی انسان ته تکلیف رسوي بلکی په داسی جال کی یې ګیروي چی نجات ته نه رسیږي.

داسی هم ویل کیږي چی د بودا مذهب له خدایه انکار دی ، که داسی وي نو ډیره د تعجب خبره ده ، بودایي مذهب د آسیا په ډیرو هیوادونو لکه هندوستان ، تبت ، برهما - برما ، سیلون ، هند ، چین ، جاپان او حتی په برازیل او ځینی جزیرو کی خپور شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشتي مذهب

له زردشت نه مخکې په ایران کې کوم خاص مذهب رایج نه وو بلکې دلته د مظاهرپرستۍ او مشرکانه مذاهبو مختلف صورتونه موجود ول ، دلته له منځنۍ آسیا نه راغلي قوم آریا اباد وو چې په مشرکانه دین یې عقیده لرله ، د حیواناتو ، لمر ، سپوږمۍ ، اور ، اوبو ، سیارو ، نیا و نیکونو او د قبایلي دیوتاګانو لمانځل عام رواج ول.

د زردشت د اوسېدو کره نېټه خو نه ده مالومه لېکن تاریخپوهان وايي چې هغه له میلاده شپږ پیړۍ مخکې ژوند کاوو ، د روایاتو له مخې هغه په آذربایجان کې پیدا شوی وو د هغه د کوچنیوالي حالات د زرتشتیزم په مقدسو کتابونو کې ذکر شوي نه دي خو تر مونږ پورې چې کوم مالومات رارسېدلي دي هغه دادي چې هغه مختلف فنون زده کړي وو خو اوس یې رمه څروله لېکن زړه یې د خلکو د خدمت لوري ته مایل وو ، هغه په ځوانۍ کې له خپل پلرني دین نه ستړی وو او پرې مطمئن نه وو او د انسانانو متعلق په څه مسایلو یې غور و فکر کاوو خو د خپلو سوالونو هیڅ ځواب یې ترلاسه کړی نه وو. د شل کالو په عمر په یو غره کې څیله (چیله) شو یوه موده وروسته ورته اسماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج نصيب شو او هغه مقدس کلمات وړته الهام شول کوم چې د هغه د تعليماتو د کتاب (ګاتا) بنياد وو. ګاتا هغه مقدس نظمونه دي چې زردشت (زرتشت) ته منسوبيږي .

له الهي وحی وروسته زردشت د پيغمبرانه کوششونو شروع وکړه او د کايناتو د خير وشر کشمکش يې د خپل دعوت خاصه موضوع جوړه کړه. تر لس کاله مسلسل کوششونو وروسته هم هغه ته کومه خاص کاميابي ترلاسه نشوه ، چون له هغی وروسته زردشت د بلخ بادشاه ګستاشپ (۵۰۰ – ۶۰۰ ق م) ته خپل پيغام وروړ ، د بادشاه په دربار کی علماوو له زردشت سره مناظره وکړه چې پکی زردشت له خپل مذهب نه په سمه توګه دفاع وکړه او د هغوئ د هغه وخت مروج مذهب يې هم غلط وړته ثابت کړ ، نو همغه وو چې بادشاه د زردشت مذهب قبول کړ او له دی وروسته زردشتيزم په تيزئ سره خپور شو ، سره له دی چې په ايران کی ډير مشکلات وړته مخکی وو خو بيا هم د هغه مذهب د ايران په لويه برخه خپور شو ، په دغه سلسله کی د توران د سلطنت او ايران ترمنځ جنګ شروع شو او يو توراني چې کله موقع وموندله نو زردشت يې شهيد کړ (دا اصطلاح د يو لوی مذهب د باني لپاره د احترام په توګه کارول شوی ده)، دغه وخت کی د هغه عمر تقريباً ۷۷ کاله وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زردشت له وفاته وروسته د هغه د مذهب حالت څنګه وو په دی اړه تاریخي تسلسل څو ځایه قطع شوی دی خو د زردشت مذهب د ایران له ختیځ نه تر جنوب پورې ډیر په تیزئ خپور شو او د ایران وجود په هغه وخت کی له سیاسي او تهذیبي اړخه هم ډیر اعتبار او تاثیر درلود، د لته وو چی مذهبي فرقی (مغ) هم دا مذهب قبول کړ مغانو په ایران کی هغومره لوړ حیثیت درلود څومره چی په هند کی د برهمنانو وو ، کله چی د زردشت دین د مغانو لاسته ورغی نو هغوئ خپل قدیمي عقاید هم ورسره یوځای کړل او خپور یې کړ او دغسی د مغانو عقاید هم د زردشتیزم برخه وګرځیدله.

د ایران د ستر سلطنت (هخامنشي - ۳۳۰-۵۵۰ ق م) وارث بادشاه هم د زردشتیزم پیروان وو ، که څه هم د زردشتیزم په تعلیماتو کی د توحید تصور او د کثرت پرستی رد په روښانه ټکو کی موندل کیږي خو هغه کتابات چی د هخامنشیانو له دورې نه ترلاسه شوي دي پکی د اور تعظیم او د دیوتاګانو حمدوثنا په لویه پیمانه موندل کیږي. داسی معلومیږي چی د زردشت د توحید واضح تصور د ایراني قبایلي عقایدو په مخکی تر ډیره پورې تینګ نه شو بلخصوص د هخامنشیانو د دورې په وروستیو کی د زردشت په اصل تعلیماتو کی د ایران عوامي ارزښتونه او د قدیمو مذاهبو تصورات ښه پریمانه ننوتلي وو ، د زردشت مقدس کتاب اوستا چی اوس د زردشتیزم ترجماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي هم قدیمي منظوماتو برعکس د دیوتاګانو له تذکرو نه ډک دی. قرباني ، مقدس مشروب (سومرس) او نور رسومات هم د زردشت له اصلي مذهب سره فرق لري . د هخامنشیانو دوره په ۳۳۰ ق م کی د سکندراعظم په لاس ختمه شوه او په ایران د یوناني حاکمانو واک شروع شو سکندراعظم د هغه وخت ستره کتابخانه (پرسپولیس) هم تبا کړی وه چیرته چی د زردشت مقدس کتابونه په کتبي توګه محفوظ ایښي وو ، له دی وروسته یوه اوږده موده ایرانیان د یونانیانو تر تسلط لاندی ول چی پکی ایرانی کلتور د یونان له کلتوره سخت متأثره شو . له دی وروسته د زردشت د تاریخ یوه لویه حصه نامعلومه پاتی شوه وروسته چی کله حالات معلوم شول نو د زردشت په دین کی د ځو داسی یوناني دیوتاګانو تصورات هم موندل کیدل چی پخوا نه ول ، په ۲٤۷ ق م کی لومړي آشکان د یوناني سلطنت خاتمه وکړه او د پارتیانو سلطنت یې قایم کړ د هغوئ مذهب هم زردشتیزم وو داسی ګمان کیږي چی هغوئ به هم د خپلی خوښی ډیر څه پکی شامل کړي وي خو دا یقیني ده چی ددغه سلطنت د وروستي وخت بادشاه ولاش د مذهبي مقدس کتاب (اوستا) د بیا ترتیب حکم کړی وو خو په تاریخ کی ددغه اوستا هیڅ مالومات نشته. په ۲۲٤ میلادي کی دا سلطنت هم له منځه لاړ او له هغه وروسته ساساني حکومت هم د زردشتیزم د ترقی لپاره ځینی مهم اقدامات وکړل د زردشتیزم مقدس کتاب چی په ځو برخو کی روایتاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود وو بیا یې راوخیستل او اوستا یې تری ترتیب کړ ، د ټولنیزو چارو د تنظیم لپاره یې د مذهبي مشرانو یو نیټورک هم قایم کړ چې پکی ترټولو خلکو ته نږدی طبقه مغ وه چې مذهبي رسومات ادا کول ، فتوی صادرول ، خلکو ته اصلاحي مشوری ورکول او د داخلي جنګ جګړو حل کول یې دنده وه . د عبادت لپاره آتشکدی (اورخونی) ورغول شوی چې مشر ته به یې مغان مغ اعزازي نوم اخیستل کیده ، هری ولسوالی ته یو مشر مقرر شوی وو چې موبد به یې ورته وایه او د ټولو موبدانو مشر ته به یې موبدان موبد وایه ، دی مشر به د مذهبي امورو مکمل صلاحیت درلود . په دی دور کی زرتشتیت د ایران رسمي دین وګرځول شو چې ورسره په ایران کی یو ستر تهذیب راپورته شو دا تهذیب په هیڅ وجه د روم هندوستان او چین له تهذیبونو کم نه وو.

د زردشتیزم دا ډول سلسله د شاپور تر دوری پوری روانه وه خو له هغی وروسته په دغه مذهب باندی د ثنویت فکري مکتب غالب شو او هغه مقدس کتابونه چې د علماوو او حافظانو په ذهن کی په پهلوي ژبه محفوظ پروت وو په داسی ډول بیا ځلی ترتیب شو چې د ثنویت تاثیر پری څرګند وو له ثنویت نه مراد د خیراوشر دوه خدایان لمانځل دي چې یو ته به یې آهورامزا او بل ته به یې اهریمن وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپږمه میلادي پیړۍ کې د اسلام ظهور شوی وو دی دور کې د خسروپرویز ۵۹۰ – ۶۲۸ م اقتدار ختم شوی وو له هغې وروسته ایران د څو مسلمانو فاتحینو له ټکر سره مخ شو چې بلاخره ایران شکست وخوړ او د مسلمانانو تر نګرانۍ لاندې راغی خو له اسلام وروسته په ایران کې د زردشتیزم څراغ مړ شو او له کم اقلیت پرته د ایرانیانو یوې لویې برخې ته اسلام ورورل شو. د ۹۰۰م شاوخوا کې کم و توم زردشت پیروان له ایران نه هندوستان ته کډه شول چې هلته د ځینې مخصوصو شرایطو لاندې ګجرات کې د اوسیدو اجازه ورکړې شوه ، دلته هم دې خلکو ته فارسي یا پارسي ویل کیږي دلته دغه زردشتیانو ډیر کار وکړ او خپل مقدس کتابونه یې ګجراتي ژبې ته ترجمه کړل او د فقې د علم یو لوی دفتر یې تیار کړ په اوولسمه پیړۍ کې چې کله اروپایانو په هندوستان قبضه وکړه نو ورسره فارسیانو له اروپا سره تجارتي رابطې ټینګې کړې او ډیر ژر پارسیان د ټولنیزه توګه مستحکم شول دا وخت د یوې شمیرنې له مخې په ګجرات کې د پارسیانو تعداد یولک دیرش زره ښودل شوی دی.

ایرانیان او د هند غټه طبقه دواړه آریایان دي ددوئ ډیر پخوانی مذهب اصل کې یو وو ، د ویدونو او اوستا ډیرې خبرې خپلو کې سره یو دي کوم چې ډیر پخواني دیوتاګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ارباب الانواع) دي هغه هم یو دي خو په دوه بېلابېلو ممالکو کې د اوسېدو په وجه ژبه او لهجه هم بدله شوه او دغسې په نوم پېژندلو کې یو شان سره رانغلل.

دوه نیم زره کاله مخکې په ایران کې یو کس پیدا شو چې نوم یې زرتشت یا زردشت وو هغه یو نوی مذهب جوړ کړ او یا خو یې په همغه پخواني مذهب کې ترمیم وکړ ، هغه دا وویل چې په ما دوه روحونه یا دوه طاقتونه ظاهر شول چې غبرګولي دي خو یو په عمل او خبرو کې ډیر زیات بد او بل ډېر زیات ښه دی. د عقلمندو خلکو کار به دا وي چې هغوئ به نیکي خوښه کړي او د ناپوهه خلکو کار به بدي خوښول وي.

د ډیری نیکۍ کار والا طاقت نوم یې هرمزد کیښود او د بدۍ د طاقت والا نوم یې اهرمن. او وېې ویل چې د هرمزد عبادت وکړئ او د پراخوالي کوشش یې وکړئ خلک وړته راوبولئ ، ایمانداري ، په ژوند کې پاکي ، په خبرو کې رېښتینولي ، کرکیله کول ، د څارویو د نسل خیال ساتل ، سپي او غوایي سره نرمي کول ، د مړو عزت کول دا د زردشتي دین غټې نیکۍ وې.

د زردشتیانو چې کومې ګرجاوې وې هغې ته آتشکدې وایي هلته د مقدس اور پرستش کیږي ، مذهبي مشر یې د ورځې پینځه ځله آتشکدې ته ځي او په مقدس اور باندې خوشبويي پاشي ، د هر زردشتي په کور کې هم اور وي او د هغې لمانځنه کوي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړدشت د کتاب (اوستا) یوه حصه به هره ورځ تلاوت کوي او په واده کولو یې ډیر زیات تاکید کړی دی.

لکه چې ومو ویل د زړدشت اصل تعلیمات چې هرڅه وي خو د ایران په دغه لرغوني مذهب کې هم ډیری خبری ورګډی شوي دي چې اوس یې په اصل شکل پیژندګلوي ډیره مشکله ده چې کوم د زړدشت ده او کومه پخوانۍ حصه ده . د هغوئ د بعضی خدایانو نومونه دادي: میترا ، سروش ، رشنو. په جنت او جهنم هم عقیده لري او خپل مړي په یو خلاص میدان کې بدي چې تپوسان یې وخوري دوئ دغه ځای ته دخمه وایي.

که څه هم زړدشتي دین ډیر پخوانی دی خو د پیروانانو شمیر یې کم دی ، اکثره یې په ایران ، پاکستان او هندوستان کې اوسي ، خو د ایران یزد ښار یې مرکز ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفیوشي مذهب

چین د نړۍ ستر هېواد دی چې د کوړنیو پخوانی تعداد یې شپېته کروړه وو ، چینایان دعوه لري چې ددوئ تهذیب د نړۍ لرغونی تهذیب دی ، په چین کی به نوړ پخواني مذاهب هم وو خو کوم مذهب ته چې چینایانو لرغونی وایي او تراوسه چلیږي هغه کنفیوشي مذهب دی.

ددی مذهب په اړه دین پیژندونکو دا سوال راپورته کړی دی چې آیا د کنفیوشش عقیده په ریښتیا هم دین ګڼلی شو او که یوازی یو اصلاحي تحریک وړته ووایو نو ځکه خو ځینی حضرات مذهب وړته وایي او ځینی نوړ یې اخلاقي فلسفه بولي.

په کوم دوړ کی چې مهاویر او ګوتم بدهـ په هندوستان کی اخلاقي تعلیمات خپرول نو په چین کی یو ستر مصلح کنفیوشش پیدا شو ، کنفیوشش یو ډیر ستر فلسفي حکیم او عالم تیر شوی دی چې د چین په لو ولایت کی پیدا شوی دی ددغه ولایت اوسنی نوم شایتونګ دی د هغه کوړنی نوم کنفوزی وو ، د دړی کالو به وو چې پلاړ یې وفات شو او د هغه موړ یې تربیت په غاړه واخیست د وخت په تیریدو سره کنفیوشش د هغه وخت مروج علم لکه شاعري تاړیخ موسیقي ښکاړ نښه ویشتل او نوړو کی مهاړت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کړ په ځوانۍ کې هغه په مختلفو حکومتي څوکیو هم پاتې شو. په نولس کلنۍ کې یې واده وکړ چې یو ځوی یې هم پیدا شو.

د فکر او تحلیل په دې سلسله کې د هغه ملاقات له یو بل ستر مذهبي مشر او فلسفي (لاوزې) سره وشو څوک چې د تاویزم باني وو .

کنفیوشش یوه مدرسه جوړه کړه چې خلکو ته به یې پکې د مختلفو موضوعاتو زدکړه ورکوله د هغه درس و تدریس دومره حده پورې مقبول شو چې حکومتي مشران به یې هم په مجالسو کې اشتراک ته راتلل او دغسې یې د ژوند یوه لویه برخه په لو ولایت کې تیره شوه ، له هغې وروسته کنفیوشش قاضي مقرر شو د تاریخي لاسوندونو له مخې هغه خپله دغه دروند مسئولیت دومره په امانت ترسره کاوو چې د هغه تر حکم لاندې سیمه د امن او انصاف یوه نمونه ګرځېدلې وه او جرایم یې ختم کړل خو د وظیفې په مهال یې هم درس و تدریس جاري وو او ډیر خلک یې د شاګردۍ په دایره کې راغلي وو لیکن څنګه چې د هر چا یو دشمن وي دغسې د کنفیوشش بدبینانو هم بادشاه د ځان ملګرې کړ او کنفیوشش یې له ملکه تبعید کړ. وفات یې په ۷۲ کلنۍ کې وشو او د کوفو په سیمه کې دفن کړې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفیوشش له وفات وروسته د هغه نظریات په عامو خلکو کی دومره مشهور شول چی هغه یې یو قومي او بیا مذهبي اتل کړ له مړینی وروسته یې په ټول چین کی ماتم اعلان شو سره له دی چی کنفیوشش کوم مذهبي نظر نه وو وړاندی کړی خو بیا هم د هغه کوم کتابونه چی په مذهبي رسوماتو او تاریخ مبني وو هغو ته مذهبي حیثیت حاصل شو ، او د چین لرغونی مشرکانه مذهب هم د کنفیوششیزم یوه برخه جوړه شوه.

د کنفیوششیزم په تاریخ کی یو مذهبي عالم مینشیس ډیر د اهمیت وړ دی هغه د کنفیوشش تعلیمات د وخت له تقاضاوو سره مطابق ترتیب کړل او پکی یې اخلاقي او سیاسي امورو باندی زور راوړ چی پکی ددغه مذهب رسوماتو او رواجونو ظاهري رنگ تقریباً ختم شو ، مینشیس د کنفیوشش د مذهب ترقی لپاره په ټول چین کی سفرونه وکړل چی په وجه یې مذهب ډیره ترقي وکړه .

د کنفیوشش له مرګه دوه نیم سوه کاله وروسته بادشاه (قین شي هوانګ ۲٤۷ – ۲۲۱ ق م) د چین په ډیرو پاچاهیو قبضه وکړه دا بادشاه د کنفیوششیزم خلاف وو ، هغه د کنفیوشش او د مینشیس ټول مذهبي او تعلیمي کتابونه وسوځل او ددی مذهب عالمان یې قتل کړل خو د بادشاه له مرګه وروسته هغه کتابونه بیا له سره ترتیب شول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپریدو لپاره یې کار وشو . اوس وخت په چین جاپان کوریا او ویتنام کې ددغه مذهب تقریباً شپږ میلیونه پیروان اوسیږي.

د چین د ملوک الطوایفي ټولو پاچاهیو په مشرۍ کې یو شهنشاه وو چې د (چو) خاندان پورې یې اړه لرله ، له میلاده اته سوه کاله مخکې چو خاندان په چین کې غټ طاقت لرلو او د چین په ټولو وړو پاچاهانو یې حکم چلېده ، د کنفیوشش په زمانه کې دغه خاندان کمزورۍ شو او ددې قابل نه وو چې واړه ریاستونه تر فشار لاندې راولي او له خپلمنځي نښتو یې راوګرځوي ، کنفیوشش د دغه سیاسي اړودوړ او ددې په وجه د چینایانو په ژوند باندې د تاثیراتو له امله دړې غټ پروګرامونه جوړ کړل.

لومړۍ دا چې له شهنشاه سره چې کوم طاقت دی دا له کومه پیدا کیږي ؟؟؟ د کنفیوشش په اند دا د خدای په ورکړه سره رامنځته کیږي.

دوهم کوم ریاست څنګه معلوم کړی شي چې دا سم او صحیح ریاست دی او دعوه یې دروغ نه ده ؟؟؟ نو ددې حل یې دا وښود چې کوم ریاست شهنشاه د ریاست په توګه قبول کړي هغه سم دی. خو ددې لپاره اړینه ده چې شهنشاه طاقتور وي چې خبره یې ټول ومني نو کنفیوشش وویل چې د چو خاندان شهنشاه دی د ټولو بادشاهانو بادشاه هم وګڼلی شي او له ټولو مشر پیر ولي او مرشد هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم د چین په ټولنیز ژوند ښتو او ورورګلوۍ ژوند کې ډېر فرق و ګړبړ وو نو کنفیوشش خلکو ته وړاندیز وکړ چې خدای ومنلی شي او د شهنشاه اطاعت دی وکړی شي د مور پلار له اړخه چې ځنګه بچي ته په ریښتینولی درس ورکول کیږي دغسی دی د بادشاهانو تربیت هم وي او دغسی دی په هغوئ کی هم ښه عادتونه نیکیانی قابلیت او لیاقت پیدا کړل شي.

کنفیوشش دا غټ کار وکړو چې په خپلو شاګردانو کی یې ځینو ته وظیفه وسپارله چې د کنفیوشش او مینشش خبری ولیکي ، د مینشش اصول او تعلیمات په چین کی ډېر لوستل کیږي.

له میلاده ۲۰٦ نه تر ۲۲۰ کاله وړاندی یعنی هغه وخت چې په چین کی د هین خاندان د شهنشاهۍ سلسله وه پینځه کتابونه ولیکل شول کوم چې په چین کی تر ټولو پخواني او لوی کتابونه بلل کیږي ، د تبدیلیانو کتاب - ری چنګ ، د شعروشاعرۍ کتاب - شي چنګ ، د تاریخ کتاب - شوچنګ ، د مذهبي رسوماتو کتاب - پي چنګ ، او د پسرلي او خزان کتاب - چین چو .

دا کتابونه څه شی دي او د کنفیوشش ټول مذهب څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولې خبرې چې له کنفیوشش نه مخکې مشرانو ویلې وې او هغه چې خپله کنفیوشش د دین او دنیاوي کارونو د رغولو باره کې ویلې وې ددغه خبرو له امله د چینایانو په ژوند کې سمې صفاي او امن پیدا شوی وو.

د کنفیوشش مذهب د عقل او رأی مذهب دی ، د خلکو د ټولنیز ضرورت مطابق پکې ادلون بدلون راتلی شي لکه څنګه چې سن یت سن په کال ۱۹۱۲ع کې بادشاهي ختمه کړه او جمهوري نظام یې قایم کړ نو کنفیوشي مذهب د شهنشاه په ځای ریاست او دولت په خپلو کتابونو کې ذکر کړ ، سن یت سن یې د چینایي قوم پلار او چینایي عوام یې رعیت وباله.

کنفیوشي مذهب قایم هم پاتې شو او په هغه کې د تاوي او بودایي مذهبونو عبادت او سوچ هم شامل شو ، په کنفیوشي مذهب کې عبادات او رسومات د قوم په ښیګڼه او د ټولنیز نظام په بهترۍ پورې تړلي دي په دې کې د خدای تصور او عقیده ډېره مبهمه غوندې ده خو د پلار او نیکه لمانځنه یوخاص مقام پکې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاو مذهب

له چین سره د متعلق مذاهبو له منځه یو هم تاویزم مذهب دی چی باني یې یو ستر فیلسوف لاوزی دی ، لاوزی له میلاده شپږ پیړۍ مخکی اوسیده خو د هغه د زندګی په حالاتو تاریخ په مکمله توګه خاموش دی ، د کنفیوشش مذهبي روایات وایي چی د هغه ملاقات له کنفیوشش سره هم شوی وو . د بودایزم او کنفیوششزم غوندی ددی مذهب هم اخلاقي او فلسفیانه نظام وو خو په دی کی د هغوئ برعکس د واحد خدای تصور لږ څه زیات واضح دی ، خو وروسته وروسته به تاویزم کی د دیوتاګانو تصور هم شامل شو خو په تاویزم د کنفیوشش او بودایت اثر څرګند مالومیږي .

په دی مذهب کی تاو یو خاص اهمیت لري چی معنی یې لاره ده ، خو ددی لفظ باره کی ډیر مفاهیم بیانیږي مثلاً (خدای ، آفاقي عقل ، بی علته وجود ، فطرت ، د سلامتی لار ، د وینا طریقه ، اصول او قانون وغیره وغیره ... خو لږ وسیع مفهوم یې هغه روح دی چی د کایناتو په هر شي کی موجود دی ، چی وروته التایمیت رپالیتي هم ویل کیږي . د تاو د تعلیماتو مطابق انسان ته ترټولو غوره لار داده چی له فطرت سره همغږی شي او ژوند وکړي ، دا خلک د رهبانیت قایل نه دي بلکی یوه ساده او ښه زندګي تیرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د مذهب بنيادي اصل دی ، ابتداء کی د ټاو پيروانانو يوازی په ديويانو يقين درلود خو وروسته پکی د لاوزی او نورو مذهبي مشرانو پرستش هم شروع شو . له دی پرته د ټاو پيروان د فطرت د مظاهرو پرستش هم کوي ، ددی مذهب مقدس علامت ته (يينګ ينګ) وايي چی د فطرت د دوه متضادو جنسونو (نر او ښځې) نمايندګي کوي.

د ټاويزم مقدس کتابونه تاوتيچنګ ، زيينګ زي ، لاييزي او تاوژنګ دي دا کتابونه د مختلفو زمانو مختلفو مصنفينو ته منسوب دي .لومړني دوه ياد شوي کتابونه ددی مذهب بنياد بلل کيږي .

له ميلاده ٤٠٠ کاله مخکی له نورو ملکونو نه چين ته دا خبره راغله چی لمر سپوږمی ستوري او آسمان له ځمکی نه ګيرچاپيره ګرځي ، ځمکه او د قطب ستوری په خپل ځای ولاړ دي ، د چين خلکو په دی ډير سوچ وکړو او اخر يې وويل چی يو کېدل او يو نه کېدل دا دوه بيل اصول دي ، دا دواړه د اور لرګي ، ختی او کاني په ذريعه خپل کار کوي او ددوئ له کار کولو نه ټولو موسمونه او د خلکو ژغلل پرځل منځته راځي.

د لمر سپوږمی ستورو او اسمانونو د تاوېدلو چلښت ته هغوئ د ټاو نوم ورکړ او ټاو ته يې د خدايئ درجه ورکړه ، د ټاو مذهب پيروانو دومره ليکل وکړل چی د کتابونو ډيري يې جوړ کړل اول خو يې په لمر سپوږمی ستورو آسمان ځمکه انسان روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدایښت او مرګ فکر وکړ او ولیکل او بیا یې په سیاست مذهب دواکانو وغیره ډیر کتابونه ولیکل په چین کی د تاو مذهب ښه وچلیږ خو بیا په مذهب کی د ملاوټ له امله د جادو ټوټکو او منترونو زور شو او اوس داسی دی چی یوازی د پیریانو او دیوانو په لمانځنه ولاړ دی بس.

اوس وخت کی ددی مذهب پیروان اکثره هغه خلک دي چی په بودایزم او کنفیوششیزم ایمان لري او له دغه دوه مذاهبو سره سره دا مذهب هم له ځان سره اخیستلی ځي ، ددی مذهب پیروان د یوی شمیرنی له مخی دری میلیونه ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنتو مذهب

شنتو یو چینایي لفظ دی چې معنا یې ده (د دیوتاګانو لار) . د هندویزم غوندې دا مذهب هم په کوم خاص باني پورې تړلی نه دی خو ټول په دې عقیده دي چې دا مذهب په اصل کې د کېدونکي مذهبي ترقۍ نتیجه ده .

شنتو مذهب صرف په جاپان کې دی او له دوه زره کاله نه راروان دی ، ددوئ د لمانځلو شي کامي دي او کامي څه شي دي په دې د شنتو مذهب عالمان هم نه پوهیږي خو وایي چې کامي ویني ، ډېر غټ ، وېروونکي ، چې نفع او نقصان دواړه رسولی شي لکه اور هوا لمر سپوږمۍ سمندر غرونه ونې.

د فیوجي غر هم کامي دی او یا کامي پکې دی د جاپان چې څومره شهنشایان ول هغوئ ټول کامیان دي او یا کامي پکې دی، په شنتو مذهب کې خدای او خدایي طاقت یوه خبره ده هیڅ فرق پکې نشته ، په چا کې چې کامي ده هغه په خپله کامي دی او څوک چې کامي دی هغه دیوتا او دیوي ده لیکن شهنشاه په جاپان کې د لمر ځوی دی او دیوتا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوتا نر هم وي او ښځه هم او د هغوئ اولاد هم وي ، تر دوهمی نړیوالی جګړی پورې شنتو د جاپان رسمي دین وو او د ټولو ګرجاوو خرڅه یې حکومت ورکوله دی مذهب یو دا غټ کار وکړ چی ټول جاپانیان یې شهنشاه ته وفادار کړل.

د شنتویزم باره کی دا خبره کیږي چی ددی مذهب روایت له قبل التاریخ زمانی نه راروان دی خو ځینی مؤرخین وایي چی شنتویزم د جاپان په لرغوني تهذیب کی نه وو بلکی دا له جنوبي کوریا نه جاپان ته انتقال شوی دی په هر صورت دغه قبایلي روایت اوس د مذهب شکل اختیار کړی او په جاپان کی د ملي تمدن حیثیت لري.

په پینځمه عیسوي پیړۍ کی چی کله بودایزم جاپان ته راغی نو دواړو مذاهبو په خپل منځ کی داسی مفاهمت وکړ چی د (شنتوبد) په نامه یوه بیله مذهبي فرقه رامنځته شوه چی په یو وخت ددواړو مذاهبو پیروان وو ، له دی پرته کنفیوششیزم او تاویزم هم په دغه مذهب ژور اثرات پریښي دي ، په اتلسمه پیړۍ کی مشهور جاپاني عالم موټونوري ناګا شنتویزم د نورو مذاهبو له اثراتو نه جدا کړ او د خالص مذهب په شکل وړاندی کولو کوشش یې وکړ ، دا په اصل کی په مذهب کی د مذهبي احیاء یو تحریک وو او داسی اصلاحات یې پکی وکړل چی په وجه یې له نورو مذاهبو نه ممتاز شکل غوره کړ . له هغی وروسته په حکومتي سطحه ددی مذهب د پرمختګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوششونه وشول حتی چی په ۱۸۹۰ م کی د جاپان حکومت د دی مذهب تاریخ او بنیادي عقاید په تعلیمي نصاب کی شامل کړل ،د بودایزم له بیارغونی وروسته دا مذهب یو څه د زوال ښکار شو خو لا هم ددی مذهب اندازتاً څه کم دری میلیونه پیروان شته خو ورسره ورسره دوئ د بودایزم پیروان هم دي . په جاپان کی شپږ اتیا فیصده خلک په مختلطه توګه د بودایزم او شنتویزم دواړو پیروان دي. په دی مذهب کی هیڅ مقدس کتاب نشته خو په جاپان کی دوه کتابونو ته قومي او کلتوري اهمیت ورکول کیږي چی یو یې (کوجوکي) او بل یې (شوکونیهونګي) دی چی په تاریخ ، نظمونو د دیوتاګانو په کیسو او د مذهبي رسوماتو په بیان مشتمل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودي مذهب

په تاریخي لحاظ یهودیت د نړۍ له سترو مذاهبو نه یو ده چې نسبت یې حضرت موسی علیه السلام ته کیږي. په نړۍ کې دا وخت درې کتابي مذاهب دي (یهودیت ، عیسایت او اسلام) یعنې دا هغه مذاهب دي چې پیروان یې دعوه کوي چې خدای ددوئ د پیغمبر په واسطه خپل کتاب پرې نازل کړی دی. په دوئ کې یهودي مذهب تر ټولو لومړی دی.

دا وخت د یهودانو د اکثریت ملک اسراییل دی ، تر دوه زره دریم کاله پورې د یهودانو شمیر څوارلس میلیونه ښودل شوی وو ددوئ د اعتقاد له مخې یهودیت هغه مذهب دی چې د خدای په وحدانیت او د یهودانو په عظمت او بهترۍ باندې یقین ورکول پکې ضروري دي دا دوه هغه بنیادونه دي چې د یهودي مذهب بنیاد پرې ولاړ دی. یهودیت له دې امله هم د اهمیت وړ دی چې د هغوئ مسلسل او مرتب تاریخ محفوظ دی خو نړیوال مذهب ځکه نشو ورته ویلی چې د نړۍ په هر کوټ کې ددوئ د پیروانو د شتون سربیره یې یوازې له اسراییلو پرته بل چا د پیروۍ زړه نه دی کړی یوه وجه پکې دا هم ده چې له ډیرو مشکلو مراحلو به تیریږی او بیا به یهودیت دایرې ته ننوځی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یهودانو تاریخ ډیر اوږد او په زړه پوری دی ، مصر لوري ته له هجرت کولو نه د اروپا تر هولوکاسټ پوری د هغوئ تاریخ له بلا انتشار او مظالمو نه ډک دی خو په دغه ظلمونو او تنګدستیو کی هم دغه قوم خپل کورنی یووالی ، صلبي نسبت او نسلي نظریات په حیرانوونکی توګه محفوظ ساتلي دي ، ددوئ د تاریخ شروع له حضرت ابراهیم علیه السلام نه کیږي چی ځینی مؤرخین یې د ژوند زمانه له میلاده ۲۰۶۷ او ځینی ۲۰۲٤ او ۱۹۵۵ پوری ښیي خو په دی اړه تراوسه پوری کوټلی سند موجود نه دی.

له حضرت عیسی ع نه اته سوه کاله مخکی حضرت موسی ع تیر شوی وو د هغه د امت خلکو ته یهود ویل کیږي ، د حضرت موسی ع دوه زامن وو حضرت اسحق او حضرت ابراهیم ع ، اسحاق ع په شام کی وو او ابراهیم ع خپل ځوی اسماعیل له خپلی میرمنی سره هغه ځای ته ورسول چیرته چی نن ورځ مکه ده ، د اسحاق ع ځوی حضرت یعقوب ع وو د هغه یو نوم اسرائیل هم وو نو ځکه خو د حضرت یعقوب ع اولادی ته بني اسرائیل وایي. د یعقوب ځوی یوسف په مصر کی د مال او خزانی وزیر شو او د همغه په زمانه کی د هغه پلار او اولادونه مصر ته راغلل او همدلته اباد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څو سوه کاله کې د بني اسرائيلو تعداد ډېر لوړ شو د مصر له بادشاه (چې د فرعونانو له سلسلې نه وو) سره دا ويره پيدا شوه چې چيرته داسې نشي چې بني اسرائيل دده په تخت قبضه وکړي ددې لپاره هغه حکم وکړ چې په بني اسرائيلو کې څوک هم نارينه بچې پيدا کيږي هغه به قتلولې شي او دغسې د قتل سلسله روانه شوه، په دې زمانه کې حضرت موسی پيدا شو که څه هم دی د بنی اسرائيلو له نسل نه وو خو په داسې صورت پيدا شو چې بچ کړی شو.

کله چې موسی ځوان شو نو ډير طاقتور وو د فرعون د قوم يو کس په کوم چا زورزياتی کړی وو نو حضرت موسی يې مخه ونيوله په دې کې د دواړو ترمنځ جنګ جګړه وشوه او د موسی په ګوزار سره هغه کس مړ شو، نو له دې ويرې چې ګرفتار نشي نو موسی له مصر نه ووت او يو داسې ځای ته ورسيد چې هلته يو بزرګ اوسېده هغه له حضرت موسی سره د خپلې لور نکاح وکړه او څه موده وروسته حضرت موسی له خپلې ميرمنې سره د مصر په اراده راروان شو.

شپه شوه او يخني وه موسی ته چيرته اور ښکاره شو نو خپلې ميرمنې ته يې وويل چې زه د ګرميدلو لپاره ځم چې اور راوړم او که له اور سره څوک موجود وو نو د لارې ادرس به هم ترې مالوم کړم او د اور لوري ته روان شو.

هلته یې یو غیبي اواز واورېد او د الله نښاني یې ولیده ، له الله سره یې خبرې وکړې او هم دغه ځای کې یې هغه خپل پیغمبر مقرر کړ او حکم یې ورته وکړ چې فرعون ته ورشه پوی یې کړه چې مسلمان شي او بني اسرائیل بیرته خپل پلرني ټاټوبي فلسطین ته راوله.

فرعون په لاره نشو او موسی بني اسرائیل له ځان سره واخیستل چې تعداد یې مؤرخین شپږ لاکه ښیي د فلسطین په لوري روان شو خو فرعون بیا هم ورپسی شو او په دریاب کې غرق شو. حضرت موسی چې د سینا دښتې ته ورسید نو بیا یې کوه طور ته د تلو اراده وکړه او هلته یې څلوېښت ورځې تیرې کړې او له تورات سره بیرته راغی. اوس تورات د حضرت موسی کتاب دی او یهودان دعوه کوي چې هغوئ همدا تورات مني خو دا هم ورسره وایي چې د وخت د ضروریاتو مطابق د یهودیت عالمانو په تورات کې څه اضافه هم کړې ده.

یهودیان خدای هم مني او وایي چې یو دی له حضرت عیسی نه مخکې ټول پیغمبران هم مني فرښتې قیامت له مرګه پس ژوند او حساب کتاب جنت دوزخ دا ټولې خبرې مني، کله چې د مني موسم شروع کیږي نو ددوئ نوی کال شروع شي او د لومړۍ میاشتې تر لومړیو لسو ورځو پورې خپل کال لمانځي. دغه ورځې دوئ د خدای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولو لپاره ډیری برکتناکی بولي او لسمه ورځ د حساب ورځ مني په دی ورځ د خلکو عملونه د خدای په وړاندی پیش کیږی او چی څه فیصله یې وکړه هغه وکړي او له ځان سره یې محفوظ کیږدي د حشر په ورځ به ددی فیصلو عمل مخی ته راځي چی د چا په عمل څه فیصله شوی ده. هم په لسمه ورځ یهودیان د خپلو ګناهونو اعتراف کوي او توبه تری باسي ، په اونی کی د هفتی ورځ یهودیانو ته هغسی متبرکه ده څنګه چی مسلمانانو ته د جمعی ورځ ده او عیسویانو ته د یکشنبی.

یهودیان خپل قوم په ټوله نړی عزتمن قوم ګڼي او دا دعوه کوي چی خدای ته تر بل هرچا دوئ ډیر خوښ دي د عیسی ع د راتګ انتظار دي او وایي چی کله راشي نو د هغه د عدل بادشاهی په وخت به زمونږ درجه په ټولو کی اوچته وي لکه چی مسلمانان وایي که څه هم یهودي مذهب یوازی د بني اسرائیلو لپاره وو او تبلیغي مذهب نه دی خو بیا هم یهودان د خپل دین ډیر کم تبلیغ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسايي مذهب

د حضرت عیسی پیدایښت یوه معجزه وه ځکه چې هغه له پلاړه بغیر پیدا شوی وو او خبری یې کړې وې د خدای د لویوالي خبره یې کړې وه او ځان ته یې د خدای بنده او پیغمبر خطاب کړی وو او دا دعوه یې هم کړې وه چې د حضرت موسی په دین کې چې کوم کوږوالی پیدا شوی دی هغه به سموي د هغه د کتاب نوم انجیل وو.

حضرت عیسی ع ډیره کمه موده ژوندی وو د هغه د ژوند د حالاتو باره کې چا نه دي لیکلي انجیل د هغه د حواریونو له اړخه سینه په سینه نورو ته منتقل شوی او ډیر وروسته ولیکلی شو او په دغه موده کې چې هره غلطي شوی ده هغه غلطي پاتې شوې.

کله چې د عیسایت تبلیغیان اروپا ته ورسیدل نو په دې فکر چې عیسایت زر ترزره خپور شي نو د هغه سیمو د خلکو ډیری خبری یې په عیسایت کې ګډې کړې کومې چې د هغه خلکو لپاره مقدسي وې او نه یې شوې پریښودی ، او دغسې عیسایت دومره حده پورې خپور شو چې نن ورځ په نړۍ کې د مذاهبو له لحاظ غټ تعداد د همدې دین د پیروانو دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عیسایت اصل عقیده خو دا وه چی الله یو دی او یوازی دی یعنی پ توحید یې عقیده لرله خو د عیسی د عجیب پیدایش په وجه پکی ډیری خبری وړکړی شوی ، عیسایان اوس الله یو هم مني او دری هم ، یعنی پلار زوی او روح القدس دری بیلابیل هم دي او یو هم، چی دا ډیره مبهمه خبره پاتی شوی ده خو یو عام عیسایي په اسانه سره وییلی شي چی حضرت عیسی د خدای زوی وو.

د مذهب او اخلاقو په انسایکلوپیډیا کی عیسایي مذهب دا رنګه تعریف شوی دی: یو اخلاقي تاریخي مذهب دی چی په ټوله نړۍ کی خپور شوی دی توحید مني نجات ورکوونکی دی او د الله او بنده ترمنځ عیسی مسیح د ټولو کارونو لپاره واسطه بولي،،،

په عیسویت کی ډیری فرقی جوړی شوي دي خو په دوئ کی دری تر ټولو غټې فرقی دي - رومن کاتولیک ، ایستیرن ارتوډکسي او پروټستنټ. ددی دریوارو په عقیدو او طریقو کی لوی اختلاف موجود دی او غټ بحثونه پکی دي خو دلته یې مونږ په لنډه لنډه بیانوو:

په رومن کاتولیک مذهب کی چی ترټولو پخوانی دی پاپ د تاریخي کلیسا ظاهري پیشوا دی او حضرت عیسی ع ددغه کلیسا باطني او روحاني پیشوا دی. پاپ د حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسی وارث بلل کیږي او د عیسویانو دا عقیده ده چی پاپ ته د حضرت عیسی روحاني سرپرستي او هدایت حاصل دی نو په دی وجه د پاپ او د هغه د مشورتي کونسل ټولی فیصلی هم د حضرت عیسی فیصله بلل کیږي او په هغی عمل د ټول کاتولیک مذهب په پیروانانو واجب دی په کاتولیک مذهب کی د کتاب او شریعت فکر نشي کیدای بلکی د پاپ فیصله هرڅه دي.

د ایسټیرن آرتوډکسي عقیده داده چی د پاپ او کلیسا په مقابل کی صحیح عبادت ، په ګناه صحیح اقرار او په مذهبي رسوماتو او د حضرت عیسی ع د مشرئ نه شکیدونکی سلسله اصل مذهب ګنې، د حضرت عیسی په دوهم ځل پیدایښت عقیده باندی ددوئ ټول مذهبي معاملات او دارومدار ولاړ دی.

په پروټسټنټ کی هم دوه فرقی دي ، د لوتهر پیروان او د کالون پیروان ، لوتهر په شپاړسمه عیسوي پیړئ کی د عیسوي مذهب د اصلاح کار وکړ ، هغه د پاپ او د هغه فیصلی یوی خواته کیښودی او د انجیل د تعلیماتو د مخکیوالي کوشش یې وکړ ، هغه عیسایت هغه حالت ته راوړل غوښتل په کوم کی په پیل کی وو ، هغه په خلکو کی دا فکر عام کړ چی د کلیسا اصلي وظیفه داده چی خلکو ته د انجیل اصلي تعلیمات ورسوي او هغه مذهبي رسومات ادا کړی لکه بپتسمه وغیره ... د لوتهر په فکر چی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب د عمل صورت دادی چی پاکه زندګي اختیار کړی شي او د دنیا کارونه د مذهب د هدایت مطابق ترسره شي ، هغه د عباداتو او داخلي پاکیزګی قایل وو او د کلیسا د نظام او انتظام هم قایل وو ، خو په سیاست کی یې د مذهب دخالت نه غوښت.

د کالون رایه بیا دا وه چی یوازی د انجیل تعلیمات دی خواره کړی شي د بپتسمه وغیره رسوماتو په ادا کولو سره کلیسا خپل مقصد ته نه رسیږي ، بلکی کلیسا ته د عیسویانو د دنیوي ژوندانه برابرولو او ترقی ورکولو لپاره هم څه ناڅه پکار دي هغه د خلکو سیاسي ټولنیزه او کلتوري زندګي هم له کلیسا نه بیلول نه غوښتل.

کالون د عیسویت په دین یو ډیر غټ کتاب هم لیکلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت

یو لرغونی مذهب دی چی په عراق کی راوتوکېد د نورو مذاهبو غوندی ددی مذهب بانی هم (مانی) وو چی په ۲۱۷ مه هجري پیړۍ کی په عراق کی پیدا شو د هغه حالات د مسلمانو مؤرخینو له قوله مونږ ته راپاتې دي ، ددغه مؤرخینو په وینا هغه یو فلسفي وو او د خپل یو داسی مذهب بنیاد یې کیښود چی له زرتشتیت یهودیت او عیسویت نه اخیستل شوی وو، په هغه وخت کی زرتشتیت د ایران رسمي مذهب وو خو کله چی وکتل شول د مانی مذهب د زرتشتیت خلاف یو چیلنج جوړېدو نو د ایران د هغه وخت بادشاه بهرام اول چی د زردشتیت پیروان وو مانی قتل کړ او د هغه په پیروانو یې ډیر ظلمونه وکړل له دی وروسته د مانیزم پیروانانو د منځنی آسیا او چین خواته هجرت وکړ خو ځینی مؤرخینو لیکلي دي چی د ایران بل بادشاه (دوهم شاپور - ۳۰۹-۳۷۹) مانیزم قبول کړی وو خو په دی اړه کوم ثابت دلیل نشته خو یوازی دا چی هغه د مانی له پیروانو سره نیک برخورد کاوو ، دغه وخت کی مانیزم په چین ، لویدیځه آسیا ، شمالي افریقا ، جنوبي اروپا ، فرانسه او اسپانیا کی خپور شوی وو. خو په اوومه پیړۍ کی ددی مذهب اثر ختمیدل شروع شول او بلاخره تقریباً ددی مذهب وجود اوس باقي نه دی پاتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت کی د سامي او غیرسامي دواړو قسمه مذاهبو پیغمبرانو ، دیوتاګانو او سپیڅلو مناسکو منل شته خو لږه موده وروسته بیا دا مذهب د تحریفاتو ښکار شوی وو. ماني تقریباً اووه یا اته کتابونه لیکلي وو چی پکی دا مذهب یو الهامي مذهب منل کیدو ، دا کتابونه په سریاني ژبه لیکل شوي وو ، یو بل کتاب یې هم وو چی ارژنګ نومیده او په تصاویرو مشتمل وو خو دا مهال ددی ټولو کتابونو له څو ټکړو پرته بل هیڅ هم نه دي پاتی شوي ، مانیزم د ثنویت لوري ته مایل وو خو پکی د زرتشتي خدای تصور هم رایج وو . که څه هم مانویت نن ورځ معدوم بلل کیږي لیکن په نړۍ کی په متفرق ډول یوه کمه شمیر ابادي اوس هم ددی دین پیروان شته.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library